בסוד שיח

סיון סיד

בישיבת הקיבוץ הדתי מעלה גלבוע:

"מדגישים את מסלול לימוד החסידות"

אלי ברמן מכהן כרכז אגף החברה של הקיבוץ הדתי. מזה 26 שנים עוסק בחינוך ומאז 1997 הוא יועץ חינוכי בתיכון בקבוצת יבנה. בחור לעניין.

הגעתי אליו לקיבוצו, בארות יצחק, בעקבות מאמר שפירסם ד"ר אמנון שפירא ב"הצופה", בו הוא מאשים את ראשי הישיבות וגדולי התורה באי־רוחה ומזהיר בחילון אריך המיפרים ששמוּ את קודש שלא ההשכלה היתה הסיבה לחילון כמעגת החרדים. לדעתו, מה שגרם לחילון המהומי, היתה ההתנגדות של המנהיגות החרדית להשכלה ולמדע והיחיפות שלא התאימו עצמן למציאות המשתנה.

מכיוון שהקיבוץ הדתי פתוח והיה פתוח להשכלה ולמדע וכל זאת באורידה של חממה, עניין אותי לדעת הכיצד קרה שבעיירם רבים בקיבוץ הדתי היפנו עורף לדת למרות שהתאמדיה של ד"ר שפירא עוד על הדרך למניעת חילון יושמה בו כדת וכדין.

התירוץ כי מספר התלמידים בקיבוץ הדתי מק־ביל פחות אור יותר למה שקורה בכלל. הציבור הדתי לאומי אינו תופס כמובן. משום שהקיבוץ הד־תי, לכאורה, היה והינו יותר מכולם פתוח לרוחות תשכ"א ואחרה, ובכל זאת ישנם קיבוצים שהמכה שם (החילון) היא אימוה ובלי להוכיר שמות.

אפשר גם להביא רשימה שמית אחיכה של דמויות בציבור הדתי־לאומי שנהגו ביד רחבה במ־תכון, שלדעת ד"ר שפירא היה מצדיל את יהדות מזרח אירופה מחילון, אלא שהוא לא עבר במקרה שלהן.

מהשיחה עם אלי ברמן עולה, כי רוזקא הקיבוץ הדתי, כדי להציל את בניו, הלך יותר ל"אידיש" קייט". הנה קטעים מהשיחה:

מאז המחקר של ד"ר מרדי בריל דיל מקרב בעיירי הקיבוץ הדתי, שלא גילה הבדלים ענקיים בין הקהילה הדתית־לאומית לבין הקיבוץ הדתי בבחינת הנשארים והחילון, האם נעשה מחקר נרמף?

לא נעשה מחקר עומק, אלא מעת לעת אנחנו שואלים את עצמנו, המחנכים, מה קורה, מה הולך.

ומה מגלים?

יש היום בהחלט בעיה עם החילון, עם הנשירה מהדרה. היא יותר חמורה, יותר, במקביל למה שקו־רה בציונות הדתית, אם כי הדבר לא נבדק כמותית. זה מור. מאידך ישנה תופעה של התחזקות דתית. הן בגלל התחזקות מוסדות החינוך שלנו, בעיקר בבתי־הספר התיכוניים "שקר" (בשנה אליהו) ורב־נה, הן כתוצאת מכך שיותר לומדים בישיבות הר־לפנות ובמכינות הקדם־צבאיות כולל עצמונה. יש גם לגיטימציה של מסלול השידות לאומי לבנות, מה שלא היה פעם. ומדובר על שידות לאומי של שנתיים. לי אין בעיה עם זה. וישנו מסלול שילוב של ישיבת הקיבוץ הדתי בעין־צורים ומעלה גל־בוע. שתי ישיבות שאנחנו נאים בהן. הן עוברות התקרמות ופריחה. במיוחד עם כניסתו של הרב יואל בדנן. ואת, כלי להמעים בהישגיו של מורמו, הרב עמית קולא ורב קיבוץ עלומים.

במעלה גלבוע קיים כיום מאוד יחודי: מדגישים את מסלול לימוד החסידות (הרב שמואל ריינר, רבה של סידת־צבי) והתלמידים נשפכים לכך. אני אומר זאת מנידע אישי.

הסטר של ברי"ב ו"ל הניא לשיעורים מבניים. אצלנו. למשל, בכל הקיבוצים מכהנים רבנים צעי־רים הם מאוד מעורבים.

מה הם לדעתך, גורמי החילון אצלכם?

הבעיה המרכזית היא בית החדרים. הם מפגרים אחרי מה שקורה. ההתעוררות עם תרבות המערב קשה. אל להם להורים לתת לגישמניה לכל תוכנית טלויזיה מרוקנת, אלא לקחת את הילדים הקטנים על הברכיים ולהתעמד עם התכנים.

ולמה לא לחרוק בכולל את השלויזיה?

באחד הקיבוצים הצעירים אמר לי אב אחד, כי שכע משפחות הסליטו להוציא את הטלויזיה מרבית משיקר לים תינוקיים. שאלתי אותה: מחשב יש־לך? אינטרנט יש לך? הי שותרת לעמדה נדיבה יותר.

ההתעוררות היא לטווח ארוך ומי שמחפש פתרונות קלים, הרי שהללו אינם קיימים. כדי לשנות דברים הרבה מחייב חינוך של המבוגרים לא פחות מאשר של הנוער. אני מרבה ראיה מאוד עם הורים על חינוך מונע והמנעליות שלנו היא נגד חינוך מונע בכל התחומים.

ישרחיות שלכם. התשכולה הירבה, משום המחני־כים־בכל זאת חיו צריכים להכשיר את הצעירים לחיי־מודות כול פתיחי המערכת?

התורים לא היו הר משמעיים מספיק בנוגע לחיבור שלהם. הבעיה שלנו היתה שהיינו נשר לציבור החילוי ני במודע ומתכוון ועל נשר תמיד הורים, ועליהן היכו מכל הצדדים.

ויחי נתתם כלים להתמודדות?

לא היתה אצלנו מספיק הגדרה של הזהות העצמית שלנו. שמעון פרשר מפקרה של בארות יצחק בתש"ח אמר לי פעם: הדרך שלנו היא דרך של מתינות ומה לע־שות ועקשה להלחיב למתינות.

ואם קיימת היום אצלכם מריעות ביקר לבוא עם הזהלי־שיות?

אין החלטה נוגעת זה מאוד מקשה.

בכל מקרה, מנסיון מצטבר אני יכול לומר לך שהחי נוך הפורמלי השפעתו על הבוגר אולי 20 אחוז. יתרת 80 האחוזים בית, הרחוב הקיבוצי והרחוב החיצוני ולא היינו מגדרים אף פעם.

ולשיטתך, מהי עמידתם במוניות החילות חלוחי מות?

אנחנו נגד כנות ביחידות לחתמות והביחן שלנו הוא, שהבנות יראו מחינך במסגרת צהל את האתגר הגדול.

לקלויזנבורג וללובביץ'

המכתב שיגרתם לחתן, נמחב על־ידי צעירות רבנית ודרית מסרת. בציידותה חיר תה קיבוה ל"אם הישיבות והשכנות", הרי היא ישיבה בני עקיבא כפר הרא"ה, ויחור מכך, "הייתי מאלפת"ם קיבה לעומד בראשן הגרש"ב גרוס זצ"ל. הדברים נכתבו בעקי בות התבונה לבנתם בלימודים כלליים בישיבות הציונות הקטנות, ולהסתפק בשנת לי מודים אחת לחתכונן לבחינות הבגרות.

וכך הוא כותב:

"זה כמה שנים מושמע רעיון באויר והוא רפפיטא ביסוד ההשקפה הדתית־לאר מית, והוא כאילו שילוב של לימודי־קודש עם, להבדיל, לימודי חול ידידי בבוקין־לעולם לא אתייחס. להצטייד כמומחה באידיאולוגיה וכ"ל, מה גם שפיין זה סוד שאני נמנה על תמחה המכונה "חרדי". אבל ימי ילדותי ונעוריתי היו קיבוצי לצידי חזה, והקיבוץ לישי בות בנה עקיבא כפר הרא"ה ולמי שמכיר בראשו, הגר"ש צבי נריה זצ"ל. מאסר לך כאן כמה מרקים בנושא וכ"ל שיחת יד האשונה.

"ובכן, הישיבה בכפר הרא"ה לא הוקמה על־ידי הרב נריה כישיבה הציונית כלל ועי קר. זו היתה ישיבה שמנה־לכל רבו. אלא, שבמשך הזמן, בלחץ התורים שמי שמכיר את התקופה וכ"ל – רוב התורים הוו רוצים מלהיות "בריזוורדז") הבכיבו במה שעות לימודי חול. הרב נריה מילא את רצון התורים מפוא כפי שיכפאו שר' – ולא בכדי לימודי הפול התעשיטו מוזיע לבניהי הישיבה שעל הגבעה – בוודי בית הספר היסודי שבכורדות הכ פר, וכל זה כדי לחרגיש, כי מסבות של לימודי חול אינה הולכת יחד באותו מבני בתוך ישיבה".

"יחיר יחוד הרב נריה עודד במפורש, תלמידים שגילו שאיפה לעזוב את הרא"ה במסרה ללמוד בישיבה קטנה רגילה – לעשות זאת.

"ובם זאת שמעתי ממנו ו"ל: כאשר היה ביקורות אצל האפיר"ח מלובביץ זי"ע, מה את מרעיה נפשו הקרושות כשמוע שיש לו על עידבוב של קודש וחול בישיבות שבראשותו, ובקיש את התורה הרבי זי"ע, ועל כך ענה לו הרבי, "שאמנם עירוב של לימודי חול בתוך גרת של ישיבה הוא אסון, בדם־זה אסון שבא להציל מאסון גדול יותר. לאמתו שאם לא היו הישיבות התיכוניות, חיו בני נוער פרנים להתיכנים רגילים עם כל מה שמסתיע מזה.

"בכל שיחותיו בפני תלמידיהם הגלה על גם את גדולי ישראל הגמנים על תורתה וחר כנות הזום "חרדים". שאכן, בכלל צריכים להבין שאמנם רבני הציונות הדתית לפרך בר־ בשיטות ובסיבות ושמא תאמר – נו, או לא היה קיים השכלה הלזה. אבל, הנה כל אלה למרך באוניברסיטאותו הגר"ש ישראלי זצ"ל, הגר"ע יוסף שליט"א זצ"ל, הגר"ש האזה זצ"ל, הגרי"ז גרשוני, הגרא' י. אונטרמן, הגר"ש סקוכי – שלום זי"ע, האם תלמידי הגרא"ה קוק זצ"ל בארץ ובאה"ק, שנמנו על ראש "חשוחרי" למרך בשורותיה של לימודי חול? מי וחי שלמר בשנת כזו היה הגר"ש גורן זי"ע וגם הגאי"ה הרצוג זי"ע לפר בבית בשורת פרשיונית וכך את הבחינות עשה באוניברסיטה.

"חחרדי" מרבה להשתמש ברשותו של הצ"ב מולחין כמי שרשותו מיוצגת את השר קפת "חחרדי" הקשרית ולמעשה מתנוססת בשורות רבים של "חחרדי", כולל המרכז השלמי של "חחרדי") האם סד הוא שישבה חלוין נשמרה על־ידי הצ"ב עצמו, אך בשיטותיו בשני תלמידיו את רשויותיהם של גדולי־ישראל שלא היה להם בשלמם אלא חורת נשי. את לובביץ' כבר הזכרנו, ה'חפץ חיים', ה'חזון איש', הר"ן שלזר. הוא ארבן את תלמידיו לנשיעות לחתערדויות של הצ"ב ולקריית שמע שעל הסרך. מרר' מקלוינבורג זצוקל. הוא הראה אותות חיבה והערצה לרבני תנרה של האר־מן הסרבנים את הגר"ז ישעבר מאיר שלי"א, שמחה בתחילה ורכז בארץ ר"מ של השר מרת בכפר הרא"ה לחופש את "ישיבת הנגב", שחיתה ישיבה "שחרדי" – חרדית. אף את בנו, חרב אברהם יצחק נריה זל שלח ללמוד שם.

"יחרב נריה אירגן נסיעות של חלמידי לציון הרשב"י במירון ער ארד (עמר) חוך כרי השתלבות מושלמת בציבור החרדי. הוא גם עורך נסיעות חלמידי להשתעף בלוחות ל"ע של גדולי ראשי הישיבות החרדים.

כמרכן יצוין שחרב נריה חתפלל במברה אשכנזית ורק בחפילה עם חלמידיו ותפגלל בקול רם במברה ספרדית, אבל בשקט, לעצמו, חתפלל במברה ה'חרדית' ואילו קריאת שמע חתפלל במברה אשכנזית גם בקול. רחמני שמוף הרב אברהם מוקמן שליט"א נחזק כך.

הרב נריה עודד מבילה במקוות, אמר לי שחוא חילם שיהיה מקוה להלחידים בשטח הישיבה ואמנם כשנים האחרונות הקבשם בה חלמה זה.

ובאחד עניין השתלבות של מורות מסרבת חחרדה בישיבות חתיכוניות, חיינה בשר נים חן באופן של מתן דבר שגרה. ומרבי בישיבת בני עציית שמחאל החמה "שעלחי בחבנת חלמידי י"ב למחנות בגרות באנגלית, ומחברה לא יבנעו, היה לבקש מסורה שרי עביר קרס מסרי לאנגלית לחלמידים. חייתה זו חרבנית־קליינגן, אחותו של הרב ליכטי נשמרין שליט"א ובאופן דרי חעידי זאת, אבל לא בבניין הישיבה אלא בדירה מסריימת בקריית־שמונה.

"מבחר הרא"ה, למשל, לא היה "יחר חרדים", מתוך תבנה פשוטה שאין לאפשר חתער בות של "בעלי־בתים" בסרבי חינוך של ישיבה. מיותר לציין, כי באופי אמנו את חלמיד באה לרבר עם הרב של בנה הקטנה על בסיסי ראש. גם אם לא חלבה בביסוי רבר יום בי מו. ושלו כיום. רים חשש להביע רעתו בפשטות מרשים תגובת החורים.

• סוף רבר: חישיבות חתיכוניות כמי שהן כיום, ישיבה־שלום תיכון אינה ירך "חחרדי" – חשפחה"ן באופן של לכתחילה חשבירות, הצ"ל ונטשות מעירות על כך".

עך כאן חרבנים. הן לא חבאו לציבור של חרבנית בריה חחר, משום שרוב הפרשים ירך עים ומוכרים לכתוב שורות אלו.

מחצרות אדמו"רים הסידים